

“Ik wil graag zo’n bord, maar dan wel een kleine”

Han Grosfeld

“Ik wil graag zo’n bord, maar dan wel een kleine.” Aan het woord is Geeske Molema, leerkracht groep 1 en 2 van Basisschool Burgemeester Sigmond in Werkendam. In het geval van Geeske impliceert deze uitspraak een hele stap. Twee jaar geleden raakte ze bij wijze van spreken nog geen computer aan, en al helemaal niet in haar kleutergroep. Maar met de komst van digitale schoolborden is Geeske ‘om’: ze ziet de lol en het nut van goede ict-toepassingen in de klas in en hierin heeft de introductie van het digitale schoolbord een belangrijke rol gespeeld. Tegelijkertijd relativeert ze echter de hype: ze wil géén grote, want dan houdt ze niet genoeg muur over in de klas om al die andere leuke dingen op te hangen. Een digitaal bord is prima maar laten we de andere zaken niet vergeten!

Introductietekst

OBS Burgemeester Sigmond in Werkendam wil op ict-gebied graag een vooruitstrevende school zijn. Hiertoe heeft de school digiborden aangeschaft, een mobiele laptopkar en draadloos internet geregeld. Ook in de komende nieuwbouw wordt hierop ingespeeld. Op zaakvakken-gebied heeft de school gekozen voor de methode Toponderne-
mers (trefwoorden: samenwerking, groeps-
werk, groeps-
doorbreking, integrale aanpak). Edux ondersteunt de school bij de invoering. Hoe combineert de school deze drie middelen (de methode Toponderne-
mers, de laptops en het digibord) op een zodanige wijze, dat er meerwaarde wordt bereikt?

Nieuwe ict-middelen

Wie momenteel een willekeurige onderwijsbeurs bezoekt ziet meteen dat de scholen worden overspoeld met de nieuwste technische snufjes. Het aanbod is enorm. Er zijn Smart Tables, breedbeeld digiborden, mobiele digiborden, stemkastjes, digitale microscopen, draadloze tablets, touchscreens. Te veel om op te noemen en de verleiding is groot. Internet is niet meer weg te denken. De techniek is lichtjaren verder in vergelijking met 20 jaar geleden. Maar kijk je anno 2009 naar de dagelijkse praktijk in de leslokalen, dan is de situatie niet zo héél verschillend met 20 jaar geleden. Nieuwe technologie invoeren in de klas is een weerbarstig proces, het vereist draagkracht bij het schoolteam, een haalbaar invoeringstraject en een goede reflectie op het onderwijsconcept.

Op de Burgemeester Sigmondschool is goed nagedacht over de implementatie van digitale borden en andere ict-middelen in het onderwijs. Je niet blind staren op de nieuwste snufjes, maar nadenken over de vernieuwing van je onderwijs, daar de goede ict-toepassingen bij kiezen en deze zinvol inzetten was het motto. Edux heeft bij dit proces een ondersteunende en adviserende rol gespeeld.

Vernieuwing van het onderwijs

De school heeft zich drie jaar geleden bezonnen op de vernieuwing van het wereldoriënterend onderwijs. Er moest een nieuwe aanpak worden gekozen. De school besloot het roer drastisch om te gooien en de wereldoriëntatie niet meer zaakvakken gesplitst, met aparte methoden aan te bieden. Er werd gekozen voor Topondernemers, een methode die uitgaat van klassendoorbeking en van een integrale aanpak. Kinderen werken in groepjes aan wereldoriënterende thema's met gevarieerde opdrachten en zetten daarbij frequent ict in. "De onderwijskundige visie sprak ons aan", aldus directeur Dick Slijkoort. "In ons schoolplan hebben wij aangegeven dat wij interactief onderwijs, zelfstandigheid, het zelf kunnen oplossen van problemen, het verschuiven van kennis naar vaardigheden bij de kinderen en samenwerking tussen leerlingen belangrijk vinden. De methode Topondernemers sluit daar goed bij aan, vooral in combinatie met de goede ict-faciliteiten".

Van een zaakvakkengesplitste aanpak naar een aanpak zoals in Topondernemers, dat is nogal een omslag. Niet inhoudelijk maar ook qua klassenorganisatie. Ook de rol van de leerkracht verandert. "Dat klopt", zegt Dick, "de leerkracht wordt veel meer een organisator en begeleider, veel minder

een instructiegever. Wij hebben ervoor gekozen in het eerste jaar de leerkrachten de vrije hand te geven bij het toepassen van de methode, om er bekend mee te raken. Begin er maar gewoon mee, was het motto. Daarna hebben we meer structuur, samenhang aangebracht en onderlinge afspraken gemaakt. De vergaderingen en klassenbezoeken die we met Edux hebben uitgevoerd zijn hiervoor van groot belang geweest. Vooral de door Edux ontwikkelde Kijkwijzer bleek een handig instrument."

Nieuwbouw

De school krijgt binnenkort een nieuw gebouw. Dick Slijkoort is druk doende met de naderende verhuizing. "Eind kalenderjaar 2009 wordt onze nieuwbouw opgeleverd. Het wordt een gebouw waarin we het onderwijs dat ons voor ogen staat optimaal kunnen

De lesvoorbereiding

Topondernemers werkt met opdrachtkaarten voor de leerlingen, rond thema's. Er wordt verwacht dat de kinderen met allerlei materialen aan de slag gaan, en dat terwijl er met verschillende kaarten wordt gewerkt. Dit vergt nogal wat voorbereiding. Hoe organiseer je een les Topondernemers en hoe kom je aan je materialen? Hoe regelt de Burgemeester Sigmondschool dit? In de lagere groepen mogen de kinderen uit 2 kaarten (groep 4) of 3 kaarten (groep 5) kiezen. Deze worden geselecteerd door de leerkracht. Dit houdt het overzichtelijk voor de kinderen en ook voor de leerkracht. In de hogere groepen mogen de kinderen aan het begin van het schooljaar kiezen uit een viertal kaarten die als eerst gedaan moeten worden, zodat de start overzichtelijk is.

De school heeft ook een goede afspraak met de lokale bibliotheek. De bieb heeft een lijstje met alle twaalf thema's, de bibliothecarissen verzamelen daar boeken bij, rangschikken die op niveau en brengen deze naar school. Aan het eind van het thema worden deze boeken opgehaald en komen de boeken van het volgende thema.

De kinderen halen veel informatie van internet. Bij Topondernemers hoort de website leerwereld.nu, die digitale informatie levert bij de lessen. Staat daar niet genoeg, dan kan op andere sites, zoals Netwijs gezocht worden. De school staat de kinderen niet toe om zonder toestemming van de leerkracht via Google te zoeken.

Op de opdrachtkaarten van Topondernemers staat welke materialen er verder nodig zijn. Je kijkt natuurlijk naar wat al op school voorhanden is. Maar de school laat de kinderen ook zelf een lijstje maken wie voor wat zorgt. De verantwoordelijkheid ligt hier al bij de kinderen, hier gaat het al om het kunnen samenwerken.

realiseren. Zo hebben wij er bij het inrichten voor gezorgd dat er buiten de klas hoekjes zijn waar kinderen aan de computer opdrachten kunnen uitvoeren. Ook is er op de meeste plaatsen draadloos internet, wat de inzet van ict in het onderwijs een stuk flexibeler maakt. Verhuizing naar nieuwbouw geeft een school sowieso veel kansen. Wij willen onze school graag wegzetten als een moderne school waarin de inzet van ict een belangrijke en functionele rol speelt. In onze huidige tijdelijke huisvesting bereiden wij ons daar al op voor."

Voordelen Digibord

"Wij hebben gemerkt dat het digibord vooral de kwaliteit van de instructie verbetert", aldus Piet de Jong, ict-coördinator en leerkracht groep 6 van de Burgemeester Sigmond school. "Je kan

beter demonstreren, het bord werkt beeldgericht, animaties, filmpjes en dergelijke kunnen zo worden geïntegreerd". De instructie is volgens Piet een stuk efficiënter en de kinderen zijn meer geboeid. Hierdoor wordt tijdswinst geboekt en bovendien is er minder uitval bij de centrale instructie. Dit alles zorgt ervoor dat de leerkracht meer tijd en aandacht heeft voor kinderen die dat nodig hebben. Maar in essentie is het een klassikaal instrument: je hangt een digitaal bord op waarvoorheen het krijtbord hing, dus centraal in de klas, voor een klassikaal/frontale instructie of demonstratie. Interactiviteit, in de zin dat kinderen met elkaar aan de slag gaan, bereik je met een digibord niet.

Piet de Jong: "Een tweede voordeel dat wij zien is dit. Het digibord werkt drempelverlagend en brengt daarmee goede ict-toepassingen meer in beeld bij leerkrachten. Ict wordt door zo'n bord vanzelfsprekender en de stap naar bijvoorbeeld een ict-lokaal of andere ict-middelen wordt kleiner. Voorwaarde is wel, dat het digibord met één druk op de knop moet werken in een klas, dus zonder gedoe met snoertjes en kabeltjes aansluiten, kalibreren en dergelijke."

Inzet laptops

Een van de andere ict-middelen die de Burgemeester Sigmond-school inzet is een mobiele laptopkar, voorzien van 20 laptops, die momenteel op de eerste verdieping, bij de hogere groepen opgesteld staat. De school heeft er inmiddels twee van. Via de kar krijgen de laptops draadloos internet. De makkelijk verplaatsbare kar kan naar believen worden ingezet in de hogere klassen, al zijn hier wel goede onderlinge afspraken over nodig. "De kar is ideaal wanneer de kinderen alleen of in groepjes aan de slag zijn met een project binnen onze wereldoriënterende methode Topondernemers. De kinderen gaan aan de slag,

verdelen de taken, waarbij altijd wel weer informatie gezocht moet worden op het internet. Ze halen een laptop uit de kar, loggen in en zoeken op wat ze nodig hebben, bijvoorbeeld met behulp van leerwereld.nu," zegt Piet de Jong. Een veel gehoorde klacht bij laptops is dat ze snel leeg raken. "Geen probleem met onze kar. Wanneer de laptops teruggezet worden, worden ze meteen ook weer opgeladen, zodat de accu's altijd vol zijn."

In de klas

Stappen we binnen bij groep 6, in de klas van Renate Hoogenboom, dan zien we de aanpak van de school bij Topondernemers met eigen ogen. Leerlingen zijn, in groepjes of in tweetallen, aan het werk met hun thema. Her en der op de tafels van de kinderen staan laptops opengeklapt. Renate loopt op en neer om de leerlingen waar nodig te helpen en begeleiden. Topondernemers vergt de nodige organisatie en de nieuwe rol die je als leerkracht hebt is even wennen, maar hier zit de routine er al goed in. Er heerst een goed werkklimaat met een acceptabele ruis. Op het einde van de les mogen kinderen hun werkstuk presenteren aan de rest. We zien een groepje kinderen dat doet met behulp van het digibord. Altijd een spannend moment, zo'n presentatie, hoewel ze helemaal geen moeite hebben met de bediening van het bord.

Han Grosfeld is adviseur Vernieuwend Leren bij Edux Onderwijsadvies.

.....

Het halen van een rijbewijs is niet afhankelijk van het merk auto. Evenmin is het verwerven van vaardigheid om met een digitaal bord te werken afhankelijk van het merk bord. Trek de vergelijking eens met een bedrijf. Het bedrijf zal eerst nadenken over de functionaliteit en de noodzaak van een vloot leaseauto's. Wat heb ik er als bedrijf aan? Ga ik er efficiënter door werken? Verbeter ik er mijn product of dienst mee? Doorslaggevend is het antwoord op dergelijke vragen. Pas daarna komt de keuze voor het merk auto. En of het bedrijf dan kiest voor Ford, Volkswagen, Mazda of Peugeot is een stuk minder interessant. Al die auto's rijden toch wel en de bediening heb je snel genoeg door. Zo moet het ook werken met een digibord. Ook daarvan heb je de bediening snel genoeg door. Niet het merk of type is interessant, maar het antwoord op de vraag: wat ga je er als school mee doen en hoe verbetert het je onderwijs?

.....

.....

Edux Onderwijsadvies begeleidt en adviseert scholen bij de invoer van ict-toepassingen in de klas. Het kader van waaruit dit gebeurt, is het Edux-model vernieuwend leren. Functionaliteit, meerwaarde, haalbaarheid en verbetering van het onderwijs zijn hierbij kernbegrippen.

.....

Samen met Edux heeft Piet de Jong nagedacht over de voor- en nadelen van het digibord. Hieronder een aantal parels en puzzels.

Puzzels

- Pen en bord iedere dag kalibreren.
- "Gevaar" van te veel beelden en te weinig woorden.
- Kijk uit voor de geluidjes van bijvoorbeeld powerpoint (kinderen vinden de mogelijkheden geweldig, maar het leidt af van het onderwerp).
- Zaken die langer op bord moeten staan (weektaak, huiswerk, woordpakketten ...) maken een 5-vlaks bord handig. Heb je dat? Anders moet er bijvoorbeeld een whiteboard naast.
- Erg veel ongeordend materiaal en gebrekkige controle op goede kwaliteit (films, links etc). Het moet kant-en-klaar worden gemaakt.
- Lichtinval. Veel klassen hebben grote ramen en de hoeveelheid licht in de klas beïnvloedt de kwaliteit van het beeld enorm. Goede zonwering is essentieel!

Parels

- Aantrekkingskracht van een filmpje met muziek op een groot beeld.
- De tekenkunst van een leerkracht of leerling kan niet op tegen een realistisch filmpje of een animatie.
- Je kunt nooit de emotie van een thema sneller en beter overbrengen dan met een kort filmpje met beeld en geluid.
- Voor kinderen is het echt makkelijker geworden om iets te laten zien en te presenteren. Met de juiste begeleiding van de leerkracht kan zelfs de meest verlegen leerling een presentatie geven van het werk. De drempel wordt verlaagd.
- Je kan heel makkelijk een presentatie/uitleg onderbreken/stilzetten terwijl je in contact blijft met de klas.
- Effectievere instructie aan de hand van boekjesjes/werkboekjesjes. Je zoomt in op het deel van de pagina dat je wil tonen, er is geen afleiding van de andere info op die pagina's. Je 'dekt' de andere info in feite af.
- Heb je eenmaal een les of bordtekening gemaakt, dan bewaar je hem makkelijk voor de volgende keer.

Literatuur

- Indruk PO / Stichting Kennisnet. - winternummer 2008
 - Wat weten we over ... samenwerkend leren met ICT? / H. van der Meijden. – Stichting Kennisnet, december 2007
 - Digitale schoolborden in het PO, onderzoek naar implementatie, gebruik en meerwaarde van digiborden in het primair onderwijs / Stichting Kennisnet, september 2008. – (Kennisnet onderzoeksreeks nr. 6)
 - Informatiewijzer digitale schoolborden / Stichting ICT op school, 2007
 - Wat weten we over ... Klassenmanagement en ICT? / Stichting ICT op school, mei 2006
 - De tijd van krijtjes is voorbij / Bianca Oterdoom. - In: Vives nr 92, febr. 2009
-